

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Інфляція в Україні: аналіз динаміки та фактори впливу»

Студентки 2-го курсу МЕНМФ-21 групи

Валюх В.В.

Науковий керівник:

д.с-г.н., професор Гайда Ю.І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

м. Тернопіль – 2017 р.

План

Вступ

Розділ 1. Інфляція: сутність, види та наслідки

1.1. Суть, види та показники інфляції

1.2. Наслідки інфляційних процесів

Розділ 2. Аналіз динаміки та причини інфляційних процесів в Україні

2.1. Причини виникнення та аналіз динаміки інфляції

2.2. Основні фактори виникнення, розвитку та впливу інфляції в Україні

2.3. . Індекси інфляції та ВВП, демографічні показники, динаміка валютного курсу

Розділ 3. Шляхи оптимізації рівня інфляції в Україні

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Інфляція: сутність, види та наслідки	5
1.1. Суть, показники та види інфляції	5
1.2. Наслідки інфляційних процесів.	8
Розділ 2. Аналіз динаміки та причини інфляційних процесів в Україні	11
2.1. Основні фактори виникнення, розвитку та впливу інфляції в Україні	11
2.2. Індекси інфляції та динаміка ВВПв Україні	12
Розділ 3. Шляхи оптимізації рівня інфляції в Україні	15
Висновок	18
Список використаної літератури	19

Вступ

Актуальність теми. Інфляція є одним з найважливіших макроекономічних чинників, які мають дуже великий вплив на економіку будь-якої країни, а також виступають таким собі індикатором рівноважного стану економіки. Інфляція є складним явищем, тому важливо досліджувати інфляційні процеси загалом, враховуючи також вплив інших економічних факторів. У багатьох країнах з перехідними економіками інфляційним процесам притаманні певні особливості їхнього протікання, тому вони потребують нових підходів для управління ними.

Україна, отримавши незалежність, будує власну ринкову економіку і потребує розгляду економічних параметрів, які супроводжують протікання інфляційних процесів, методи управління ними, стримування і пристосування.

Тема інфляції і її процесів була предметом наукових досліджень українських та іноземних економістів, зокрема: С.Фішера, К.Маркса, Ф. Енгельса, М. Фрідмана, Д. Рікардо, Ж. Кейнса, Ф. Енгельса, С. Бриттама, О. Редькіна, М. Савлука та інших

Об'єктом дослідження є макроекономічна система держави, та всього світу.

Предмет дослідження: інфляція в Україні і методи її стабілізації.

Мета дослідження: аналіз динаміки та причини інфляційних процесів, а також шляхи оптимізації інфляції в Україні.

Розділ 1. Інфляція: сутність, види та наслідки

1.1. Суть, показники та види інфляції

Під поняттям інфляції розуміють як диспропорцію між різними сферами господарства (попитом та пропозицією, доходами і витратами держави, грошовою масою в обігу та потребами господарства в коштах). Інфляція виникає тоді, коли підвищується загальний рівень цін і гроші знецінюються.

Термін інфляція (від лат. Inflation - надування) вперше вжили в Північній Америці, під час громадянської війни в середині XIX століття, а згодом його почали використовувати в Англії, Франції.

Інфляція виникла дуже давно, тоді, коли з'явилися перші паперові гроші. Вона незмінно пов'язана з функціонуванням грошей. Термін широко розповсюдився після першої світової війни, а остаточно був введений в обіг після другої світової війни. Інфляційні процеси часто виникали під час війн, епідемій, стихійних лих та тривалих неврожаїв.

Інфляція виникає, коли в обігу знаходиться надлишкова кількість грошей. Це веде їх до знецінення, гроші стають дешевшими, а ціни зростають. Під час інфляції гроші знецінюються по відношенні до золота, іноземної валюти та товару.

Інфляція характеризується зростанням цін (роздрібних, гуртових і т.д.), перевищенням платіжного попиту над пропозицією внаслідок зростання доходу населення і підприємств над випуском товарів, товарним дефіцитом, бюджетним дефіцитом через надмірні інвестиції в апарат управління та армію, скороченням асортименту дешевого товару на користь дорогого.

При розгляді цієї теми також потрібно звернути увагу на інфляційні очікування, тобто очікування на подальше зростання цін господарськими суб'єктами. Розрізняють та раціональні інфляційні очікування.

Крім інфляції, існують також визначення поняття дефляції і дезінфляції.

Дефляція – це безперервне зниження загального рівня цін на товари.
Дезінфляція – уповільнення темпів інфляції.

Залежно від темпів зростання розрізняють: повзучу, помірну, галопуючу та гіперінфляцію[1, с. 58].

Повзуча інфляція – характеризується тим, що маса грошей в обороті прискорюється без помітного підвищення цін, тим самим не перевищує однозначне число, для прикладу 4 – 7%.

Помірна інфляція – є особливою тим, що коливання її сягає в межах 5-20%, вона стає відчутною для економічних суб'єктів і потребує адаптаційних заходів. Для цього підприємці вдаються до значного підвищення цін на свої товари, тим самим покупці починають нести додаткові витрати. Саме тому така інфляція призводить до порушення рівноваги на всьому ринку.

Галопуюча інфляція – зростання цін сягає близько 50-100% на рік. Вона характеризується непередбачуваним і неймовірним зростанням цін, що вкрай негативно впливає на економіку[1, с. 59].

Гіперінфляція – це зростання цін більш ніж на 100%. Ця стадія характеризується втратою грошей своїх функцій, зникненням купюр низьких номіналів, а також поширення бартерних операцій. Вона є найбільш згубною для економіки країни[1, с. 60].

Розрізняють інфляцію й за місцем її розповсюдження:

- локальна інфляція (ріст цін в межах однієї країни);
- світова інфляція (ріст цін в багатьох країнах світу).

Виділяють два види інфляції: інфляцію витрат та попиту[12].

Інфляція витрат (пропозиції) виникає з тиском на ціни, коли зростають виробничі витрати. Насамперед, внаслідок зростання заробітних плат, цін на електроенергію і інші ресурси, падіння продуктивності праці. У цьому випадку, щоб зберегти обсяги виробництва і пропозиції на попередньому рівні, потрібно піднімати оплату праці, тим самим стимулювати зростання попиту. Якщо не підвищувати заробітних плат, відповідно це призведе до скорочення виробництва і приведе до виникнення «зайвого» попиту, який і провокуватиме

збільшення цін.

Для прикладу гіперінфляція в Україні 1992 – 1994 р. призвела до підняття цін за електроенергію (особливо імпорту), поширення страйків (шахтарів, працівників електротранспорту), падіння рівня виробництва безліч підприємств (на 10-20%).

Інфляція витрат породжує інфляційну психологію. Люди вважають, що інфляція буде наростати і далі, тому вони вимагають нарахування вищої оплати праці.

Інфляція попиту виникає внаслідок тиску на ціни з боку грошей, а точніше при великій їх пропозиції банками. Її також називають монетарною інфляцією. Вона є не менш небезпечною, адже формується надлишковий попит в країні і це веде до зростання цін.

Також розрізняють збалансовану і незбалансовану інфляцію. При збалансованій інфляції ціни ростуть помірно на всі товари і послуги, а при незбалансованій ціни можуть зростати по – різному на різні види товару. Інфляція є основним індикатором, що показує макроекономічну нестабільність.

Для вимірювання рівня інфляції використовують низки показників, серед них: індекс споживчих цін, норма інфляції, темп інфляції, темпи зростання та приросту інфляції, індекс Пааше.

Темп інфляції розраховується так:

$$IT = \frac{IC_{1} - IC_{0}}{IC_{0}} * 100\% \quad (1)$$

де, IT – темп інфляції;

IC₁ – індекс споживчих цін в досліджуваному році

IC₀ – індекс споживчих цін в базовому році.

Індекс споживчих цін розраховується через співставлення споживчого кошика в досліджуваному році з споживчим кошиком в базовому.

$$IC = \frac{W_1}{W_0} * 100\% \quad (2)$$

де, $W1$ – вартість кошика в досліджуваному році;

$W0$ – вартість кошика в базовому році.

Індекс споживчих цін дозволяє дослідити зміну реальних доходів населення.

Норма інфляції розраховується так:

$$I = \frac{D_{\text{ВВП}1} D_{\text{ВВП}2}}{D_{\text{ВВП}2}} * 100\% \quad (3)$$

де, $D_{\text{ВВП}1}$ - дефлятор ВВП в досліджуваному році;

$D_{\text{ВВП}2}$ - дефлятор ВВП в базовому році.

Крім індексу інфляції, розраховують також показники темпу зростання ($T_{\text{зр}}$) і темпу приросту інфляції ($T_{\text{пр}}$):

$$T_{\text{зр}} = \frac{I_{\text{інф.1}}}{I_{\text{інф.2}}} \quad (4)$$

$$T_{\text{пр.}} = \frac{I_{\text{інф.1}} - I_{\text{інф.2}}}{I_{\text{інф.0}}} \quad (5)$$

де, $I_{\text{інф.0}}$ – рівень індексу інфляції у базисному році.

$I_{\text{інф.1}}$ – рівень індексу інфляції у звітному році. [11]

Цінові індекси за формулою Пааше показують, на скільки фіксована товарний кошик поточного періоду дорожчий або дешевший, ніж в базовому періоді:

$$I_i = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0} \quad (4)$$

q_0 – обсяг виробництва у досліджуваному році [3, с. 165].

1.2. Наслідки інфляційних процесів

Процес інфляції є складним, багатогранним і він точно відображає всі основні проблеми і суперечності економіки. Сучасні економісти виділили 3

основні проблеми, які приводять до дисбалансу економіки і приводять до інфляції:

- Вплив державної монополії на емісію грошей і зовнішню торгівлю;
- Профспілкова монополія (визначає зайнятість і рівень заробітних плат);
- Монополія найбільших фірм на витрати виробництва і ціни;
- Неекономічні чинники (війни, революції) [3,с.5].

Відомий економіст В. Новожилов, сказав, що так звана «ахіллесова п'ята» інфляції це те, що дуже важко пристосувати кількість грошей до кількості виробництва товарів. Гроші виготовити є дуже легко, це і є великою спокусою для тих, хто має право їх створювати. Гроші не мають точки насичуваності, але при надлишку вони не варті нічого [7]

Інфляція в цілому негативно впливає на економіку країни: знижуються обсяги виробництва, поширюється спекуляція, зменшуються фінансові ресурси держави, обмежуються кредитні ресурси, капітал переходить з виробництва в торгівлю, де швидший обіг капіталу та вищий прибуток. Виникає соціальне напруження, тому що інфляція зменшує доходи, відповідно і погіршує рівень життя населення. Вказані стадії інтенсивності інфляційного процесу суттєво відрізняються одна від одної, насамперед індексом щорічного зростання цін, темпами спаду рівня виробництва та продуктивності суспільної праці, неконтрольованим перерозподілом національного доходу та національного багатства на шкоду абсолютної більшості населення. Кожна із стадій розрізняється також співвідношенням темпів зростання емісії паперових грошей і темпів знецінення грошової одиниці [5, с.7]. Пом'якшити негативні соціально-економічні наслідки інфляції можливо лише в разі ефективного регулювання рівня інфляції, розробки науково обґрунтованої антиінфляційної політики. Розрізняють прогнозовану й непрогнозовану інфляцію. Особливу загрозу становить непрогнозована інфляція, у подоланні якої значну роль відіграє правильно визначена, зважена антиінфляційна політика.

Також важливо, що інфляція знецінює збережені кошти громадян. Деякі

науковці також схиляються до думки, що інфляція в деяких випадках є корисною для економіки. Дехто стверджує, що чим більша інфляція, тим нижчий рівень безробітних в країні. Помірна інфляція дає змогу збільшити обсяг національного виробництва у фазі піднесення[2, с.471].

Розділ 2. Аналіз динаміки та причини інфляційних процесів в Україні

2.1. Основні фактори виникнення, розвитку та впливу інфляції в Україні

Причини виникнення інфляційного процесу надзвичайно різноманітні. Деколи буває важко визначити, що саме викликало інфляцію в конкретному випадку. У сучасній економіці інфляція виникає як наслідок цілого комплексу причин, який підтверджує, що інфляція є не тільки грошовим явищем, але й економічним та соціально-політичним феноменом. Інфляція є основним дестабілізуючим чинником ринкової економіки. Для економіки кожної країни вона є небезпечним процесом, який негативно впливає на фінансову і економічну системи. Вона відображає зменшення купівельної спроможності грошових коштів і спотворює фінансову «реальність» виробництва і споживання, робить складнішою процедуру обліку доходів і витрат населення, оподаткування. Інфляція впливає на перерозподіл доходів між господарюючими суб'єктами, що неможливо контролювати[3, с.45].

В Україні інфляційні процеси спостерігаються з перших років незалежності і досі. Ми знаємо, що в багатьох моментах вона була руйнівною, а в інших ситуаціях помірною. Перші роки існування незалежної суверенної України супроводжувалися значними економічними труднощами. В більшості вони пов'язані з переходом від планової системи організації виробництва до ринкової економіки. Перші роки існування України як незалежної держави супроводжувалися величезним збільшенням цін і характеризувалися високою динамікою зростання цін [11].

Для того, щоб мати певні уявлення про інфляційні процеси в Україні, варто почати з певних причин, що сприяють її виникненню. До таких головних причин виникнення інфляції в Україні можна віднести: диспропорцію внутрішніх і світових цін; високу монополізацію економіки; тиск зовнішнього боргу на державний бюджет. Тиск зовнішнього боргу впливає на виникнення несприятливого інвестиційного клімату і розповсюджує спекулятивний бізнес.

Проблема інфляції має для України не лише теоретичне, але й суто практичне значення.

2.2. Індекси інфляції та ВВП, демографічні показники, динаміка валютного курсу

Кожного року для України є свій індекс споживчих цін, який відрізняється від попереднього, ІСЦ може зростати або зменшуватись. Його динаміку можна побачити на цьому рис. 1. Від 1991 року, кожен період характеризується різними рівнями та темпами інфляції, відповідно має свої соціальні та економічні наслідки. Для того, щоб чітко зрозуміти процеси, які відбуваються сьогодні, розглянемо динаміку та розвиток інфляції в Україні від 2009 до 2016 року.

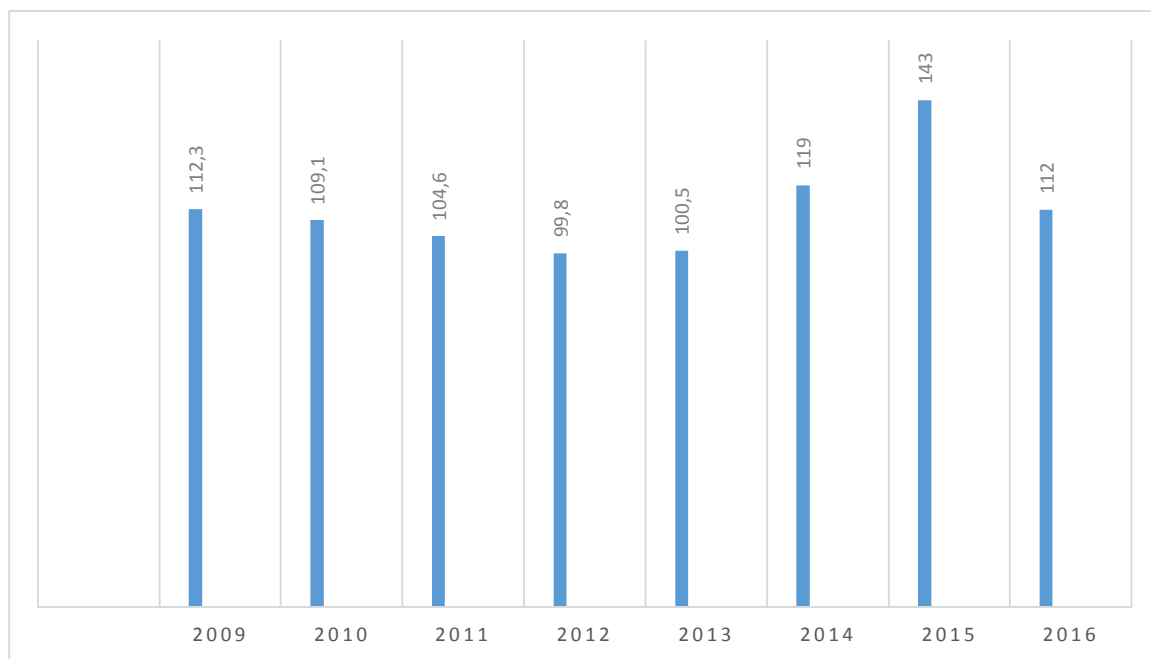

Рис.1. Динаміка та розвиток інфляції в Україні від 2009 до 2016 року (%) [15]

Згідно даних Держкомстату, у 2008 року інфляція в Україні сягала 29.3%, ці дані й стали одним з найвищих результатів у світі. У 2009 році через економічну кризу Україна не тільки увійшла в десятку країн з найвищим рівнем інфляції, але й очолила список (рейтинг) із показником 12,3 %. У 2010 році інфляція склала 9,1 %. У 2010 споживчі ціни зросли на 9,1%. У грудні 2011 року інфляція склала 0,2 %, за весь 2011 рік ціни піднялись на 4,6 %. У 2014

році НБУ пов'язує зростання інфляції в жовтні до 2,4 % із девальвацією гривні в серпні й сезонним зростанням цін. Нацбанк зазначив, що адміністративно регульовані ціни зросли на 2,7 %, тим самим зумовивши ріст інфляції на 0,6 %. Зростали ціни на житлово-комунальні послуги, наприклад тарифи на опалення зросли 10,8 %, зумовивши зростання інфляції на 0,2 %. Інфляція в 2014 році складала 19%, що є значно більше аніж в попередніх роках.

Щоб дослідити дефлятор ВВП, ми повинні розглянути номінальний та реальний ВВП України (рис.2).

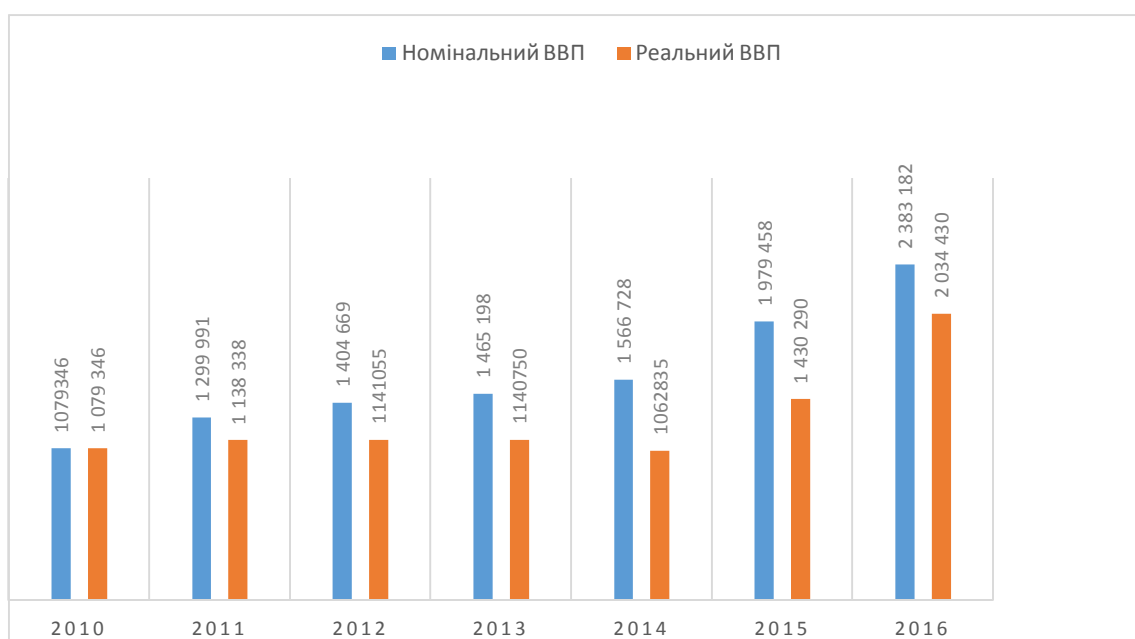

Рис.2. Реальний та номінальний ВВП України за 2010-2016 роки (млн. грн) [7]

Добре уявлення про масштаб інфляції можливо отримати на підставі індикатора, який називається дефлятор ВВП. Він відображає, наскільки виросли ціни в цілому в масштабах економіки. На сайті Міжнародного валютного фонду дефлятор ВВП України за підсумками 2014 коливається на рівні 48,2%.

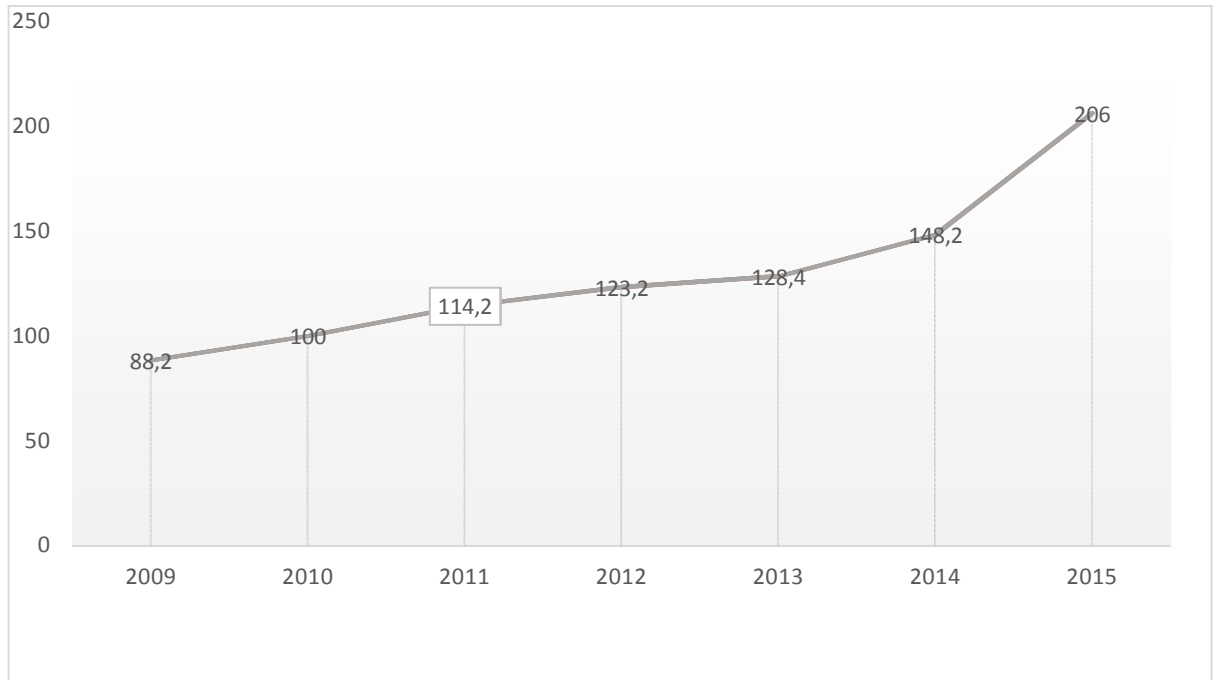

Рис. 3. Дефлятор ВВП України з 2009 по 2015, % [8]

Валютний курс - це певне співвідношення між грошовими одиницями будь-яких двох країн, яке використовується для обміну валют при здійсненні валютних та інших економічних операцій. Якщо темпи інфляції є високими, то відповідно нижчий курс національної валюти[12]

Як будь-яка ціна, валютний курс відхиляється від вартісної основи під впливом попиту та пропозиції валюти. Співвідношення цього попиту та пропозиції залежить від багатьох чинників, які відображають зв'язок валютного курсу з іншими економічними категоріями - вартістю, ціною, грошима, процентом, платіжним балансом та іншими [11, с.12-13].

Розділ 3. Шляхи оптимізації рівня інфляції в Україні

Антиінфляційна політика – це комплекс заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією.

Розрізняють два основних напрямки антиінфляційної політики:

- кейсіанська (полягає у стабілізуванні попиту, визнана не особливо ефективною)
- монетарна (в свою чергу поділяється на шокową терапію, адаптивну політику та політику доходів) [10, с.38].

При політиці шоковой терапії скорочуються темпи зростання грошової маси. Найбільш вживана при гіперінфляції, передбачає скорочення дефіциту бюджету через скорочення витрат на соціальні програми, зменшення податкових ставок тощо. Саме через подорожчання кредитів підприємства банкрутують, а сильніші заохочуються. Так і призупиняється інфляція. Є також і негатив – погіршується добробут жителів країни [3, с.176-177].

Адаптивна політика – це така політика монетарного напрямку, що полягає у поступовому зниженні темпів зростання грошової маси.

Політика доходів – це контроль над цінами і зарплатою через повне їх заморожування і встановленням меж їх зростання. Ця політика рідко застосовується, бо уповільнення росту цін викликає дефіцит і їхній ріст стримується лише на деякий час [6].

Антиінфляційна політика є складовою кожної соціально-економічної політики держави. Кожна держава підбирає свій шлях для вирішення цієї проблеми. Врегулювати рівень інфляції буває важко, адже це складний процес[6].

Вже кілька десятиліть вчені намагаються знайти ефективний метод вирішення проблеми. Для України це особливо важке питання, за період незалежності керівництво нашої держави так і не знайшло оптимального виходу для подолання інфляційних процесів. В Україні інфляція приводить до перерозподілу національного доходу між різними верстами суспільства. Через

ріст цін конкурентоспроможність національного продукту знижується, це відповідно призводить до зменшення експорту, збільшення імпорту, банкрутства національних виробників, росте попит на іноземну валюту, капітал перетікає закордон, блокується технічний процес. Знижується політична і соціальна стабільність. Існує ще один важливий недолік інфляції: вона порушує інвестиційний процес, а гіперінфляція його повністю руйнує[5,с.43-45]. Виробники зобов'язані оновлювати устаткування, технології, розширяти виробництво. Для цього потрібно нести інвестиційні витрати. Але інфляція швидко знецінює відрахування і заощадження, які потрібні для інвестиційних цілей. Причинами виникнення та поширення інфляційних процесів можуть бути як внутрішні, так і зовнішні по відношенню до країни чинники. При цьому чинники інфляції можуть мати як економічний, так і неекономічний характер [10, с.24].

Щоб успішно провести оптимізацію інфляційних процесів в Україні насамперед потрібна національна злагода. Для початку Верховна Рада повинна припинити затверджувати нові дорогі проекти, профспілки мають утриматись від вимог підвищення заробітних плат, приватні підприємці згодні не підвищувати ціни, а НБУ повинне дотримуватись емісійного ліміту. Зменшити рівень інфляції можна шляхом підвищення ефективності виробництва, що потребує нових технологій, інвестицій та часу. У короткостроковій перспективі це може посилити інфляційний тиск[10, ст.47]. Уряд з НБУ повинні проводити спільну політику, щоб дії однієї не пересікались. Уряд повинен запобігати інфляційним очікуванням, щоб громадяни позбувались страху знецінення збережених коштів.

Аналіз та систематизація існуючих підходів до подолання інфляції в економіці дозволяє виділити такі шляхи вирішення зазначеної проблеми [3, ст. 22-23] :

1. Стимулювання товарності економіки шляхом державної підтримки (н.п. пільги).
2. Приватизація державної власності.

3. Ефективна грошова реформа, впорядкування фінансів
4. Регулювання зайнятості.
5. Інтенсивний імпорт споживчих товарів.
6. Зниження вартості кредитних ресурсів для виробництва і швидке нарощування обсягів виробництва
7. Розвиток ринку цінних паперів.
8. Реанімація банківської системи.

Фахівці стверджують, що основні чинники української інфляції приховані у політиці заробітної плати і політиці податків. Деякі економісти кажуть, що саме через енергетичні та сировинні ринки і закручується інфляційна спіраль [5, с. 56].

Висновок

Підбиваючи підсумки можемо сказати, що інфляція є небезпечним процесом і впливає на фінанси, і економіку держави. Інфляція виникла дуже давно і характеризується цим поняттям різким зростанням цін і знеціненням грошей. Розрізняють інфляцію попиту і витрат. Інфляція буває галопуюча, помірна і гіперінфляція. Показниками інфляції є темп інфляції, ІСЦ, норма зростання і приросту інфляції.

В Україні економічне зростання склало 0,8 відсотків у першому півріччі 2016, порівняно із падінням на 16 відсотків протягом аналогічного періоду минулого року. Отже, відновлення економіки в цілому відбувається досить повільно і не у всіх секторах. Показники бідності зросли у 2015 році через падіння реальної заробітної плати, хоча інфляція і сповільнилась протягом першої половини 2016. В результаті глибокої економічної рецесії доходи населення значно скоротилися. Девальвація національної валюти у 2014-2015 рр. негативно позначилась на інфляції, яка сягнула 43.3 відсотків на кінець 2015 р.

Аналізуючи інфляційні процеси в Україні ми бачимо, що зв'язку з політичною нестабільністю, наявністю бюджетного дефіциту, низькою продуктивністю праці, питання інфляції в нашій державі стоїть дуже гостро. Процес боротьби з цим явищем – тривалий і складний, вимагає великих матеріальних витрат. Якщо не протидіяти цьому, її темпи дедалі швидшатимуть.

Основним способом боротьби з інфляцією має бути боротьба з її основними причинами, тому що придушення інфляції за допомогою повного контролю над цінами і доходами без усунення її причин негативно позначається на розвитку ринкових відносин.

Отже, реальним підґрунтям для економічного зростання та оптимізації економіки є створення конкурентоспроможної економіки, пошук підприємцями правильної сфери реалізації для підвищення попиту економіки на гроші. Важливим також є правильне проведення грошово – кредитної політики.

Список використаної літератури

1. Круш П.В., Тульчинська С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
2. Гальчинський А. Основи економічної теорії / Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. // Підручник. – К.: Вища шк., 1995. – 471 с/
3. Семюелсон П. Макроекономіка./ Семюелсон П., Нордгауз В.// — К.: Основи, 1995. — 360 с.
4. Левченко З. Інфляція зростає – що робити?/ З. Левченко // Цінні папери України. – 2008. – №11. – С. 22-23.
5. Щербак А. Як приборкати інфляцію в Україні? / А. Щербак // Економіст – 2008. – №9. – С. 43-45
6. Тема 8. Інфляція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.readbook.com.ua/book/8/263/>
7. Інфляція і ціни. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://knoema.ru/atlas>
8. Інфляція в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
9. Словарь финансовых терминов. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uallfinanz.com/dict/word/954>
10. Кораблін С. Інфляційні орієнтири// Дзеркало тижня, № 10 (589), 18-24 березня, 2006.
11. Влияние инфляции на валютный курс. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://betafinance.ru/education/vliyanie-inflyacii-na-valyutnyy-kurs.html>
12. Типи та види інфляції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://lubbook.org/book_215_glava_21_Tema_4.2_Tipi_ta_vidi_%D1%96nflja.html
13. Індекс інфляції. Держкомстат України // Урядовий кур'єр. – 2009.

14. Коваленко О. Інфляція в Україні: Особливості впливу на фінансову систему / О. Коваленко ; Львівський національний університет ім. І. Франка // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – 316 с
15. Индекс инфляции (Украина). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/?2016>